

О неким стварима није умесно, пристojно, нити укусно разговарати. Неке теме су толико застрашујуће и грозне у свом садржају, да сама расправа о њима буди оно најгоре у нама, подстиче на насиље, освету или линч. Па ипак, нашу пажњу веома често заокупљају крајње морбидна питања о којим, нажалост, понекад и (колико-толико) цивилизовани грађани (колико-толико) цивилизованих земаља морају да размишљају. Типично непримерено и неукусно питање из овог дијапазона, иначе веома честа и занимљива мисаона вежба међу етичарима, јесте – шта представља веће зло, (логор као што је) Јасеновац, или (логор као што је) Аушвиц. Први представља, како су га описивали очевици (логораша и нацистички емисари) „гrotло самог пакла“, у коме бесне и дивљају људи који су изгубили сваку везу са својом људскости, чије крваво оргијање и несхватљиво окрутнo мучење, сакаћење и убијање немоћних и ненаоружаних људи превазилази свако поимање особе која себе сматра душевно здравом. Други, међутим, представља „добро подмазану машину за уништавање“, он је један беспрекоран и до танчине прорачунат систем средстава и циљева, хладно оружје у рукама једне политике, које њене задатке испуњава беспоговорно и са застрашујућом прецизношћу (у процесу лишавајући живота више од милион душа, које би се прво ропским радом изнуривали на смрт, да би се затим, професионално и без емоција, повадили њихови зуби, сортирала њихова одећа и имовина, и уопште „искористило“ све што је од њих било „употребљиво“).

Паралелно са ова два симбола зла и људског страдања на правди Бога, поставља се питање нормативне моралне осуде двају различитих злочинаца, чије су судбине биле везане за два поменута логора – (фра) Томислава Филиповића, и (др) Јозефа Менгелеа. Док први представља најстрашније отелотворење ђавољег беснила, какво се појављивало с времена на време у историји човечанства, али које је тешко, употебимо ту реч, „надмашити“, Менгеле, прозван „анђелом смрти“, светски је синоним за хладног и прорачунатог злочинца, без саосећања и савести. Ко је од двојице „гори“, а која врста злочина је „страшнија“, тешко је рећи. Док нас прво вероватно више ужасава пластичношћу и окрутношћу насиља и „исконским злом“ у себи, друго нас неупоредиво више огорчава својим „играњем цивилизованошћу“, изопаченим утилитаризмом и нечовечном „рационалношћу“. Како пресудити, или још теже, како сваког од ових типова

Два монструма: Између исконског зла и технологије смрти

Пише: Никола Танасић
субота, 03 јул 2010 19:19

зликотца праведно и заслужено казнити, веома је тешко правно и етичко питање.

Са тим питањем, нажалост, сусрела се српска јавност за само недељу дана, у којој су, једни за другим, ухапшени чудовишни убица и силоватељ осмогодишње девојчице из Старих Лединаца, а затим и група професора, доктора и фармацеута, оптужена, не само за корупцију и примање вишемилионског мита у раду педијатријског одељења београдског Института за онкологију, већ и за могуће тровање низа болесне деце (и одраслих) непримереним лековима (за рачун фармако-компанија које су их тим скупим лековима, за свој грош, снабдевале).

Епилог прве приче је познат – комшије и суграђани покушали су да линчују силоватеља и жандармерија га је једва отела из руку гневне руље, да би фотографија крвавог и испребијаног чудовишта, кога носе два маскирана жандарма, постала најомиљенија посланица свих медија у земљи, који су у том испребијаном, окрвављеном и измученом створу (човеку?) видели остварење некакве правде и заслужене судбине са оно што је учинио. Треба имати на уму да је жута штампа, позната по крајње експлицитном вокабулару којим засипа политичаре, спортисте, народне певаче и све који им из овог или оног разлога нису по вољи, приметно није имала речи да изрази оно што је осећала према „монструму из Старих Лединаца“, па је њено згражавање и осуђивање звучало крајње јалово и слабачко у поређењу са тирадама које просипају против људи који су починили далеко мање страшне ствари. Истовремено, у осуди злочина и злочинца су се утркивале јавне личности, а смишљање „окрутне и необичне казне“ за монструма постало је главна јавна тема у Србији (па је министар полиције изјавио да „жали за смртном казном“), док се председница Скупштине – иначе други човек врховне власти у земљи – наводно заложила за физичку кастрацију силоватеља (и њему сличних).

Исход другог хапшења, међутим, није познат. Иако су у јавност процуреле ништа мање потресне судбине деце која су страдала због „лекарске корупције“, феномена који се обично посматра као бенигно „туткање сто евра у џеп“, и иако је јавност била подједнако згрожена, изостале су тешке речи и необичне казне, а један министар (иначе лекар по професији) пожурio је замоли јавност да „не пренагљује“ јер „процес истраге није завршен“, а у питању је била „само корупција“.

„Само корупција“. У овој ојађеној и опљачканој земљи, те речи су можда имале смисла док за њих нисмо везали могућност, ма макар и теоретску могућност, да неко убије наше дете за хонорар од фармацеутске компаније. На ту помисао, одмах смо се уозбиљили, а ствар је добила нови заокрет. И шта то значи, „сачекајте крај истраге“? Јесу ли Ивица Дачић и Славица Ђукић-Дејановић сачекали психијатријску експертизу пре него што су

Два монструма: Између исконског зла и технологије смрти

Пише: Никола Танасић
субота, 03 јул 2010 19:19

се zaloжили за смрт/сакаћење злочинца? Имамо ли ми право на исто у случају оних бескрајно бахатих, неизрециво неморалних и непристојно богатих људи, који се играју са нашим животима и животима деце? Или мислимо да су ухашена господа, похапшени професори, лекари и инжењери, милионске суме од фармацеутских компанија потегли да би окачили рекламне плакате у својим болницама, или рекли неку лепу реч у јавности о њиховим производима? Неће бити. Шта су фармацеутске компаније у стању да ураде, добро је познато светској јавности, као што је познато да они милионе не разбацују наоколо ни за шта.

Својевремено је амерички филмација Мајкл Мур, у своме легендарном филму Куглање за Коломбајн (Bowling for Columbine, 2002) поставио питање директору ријалити-серије Пандури (Cops) – „зашто корумпирани директоре компанија не бацају кржаве на под и не стављају им ноге на леђа и цев на потиљак маскирани припадници жандармерије, када они земљи и планети чине далеко више штете од појединачних убица, лопова и разбојника?“ Имајући у виду оштре изјаве јавности везане за оба случаја, вреди поставити питање – где је фотографија крвавих и изубијаних доктора који су, зарад рационалних циљева и личног богаћења, у најмању руку, сигурно довели десетине у животну опасност? Зашто их медији, полиција и министри не третирају исто? Вероватно зато што су у питању „угледни чланови друштва“, који су са многима седели за столом, као што се њихови бројеви телефона налазе у именицима не једног државног службеника – и обрнуто.